

بسم الله الرحمن الرحيم

رسالت سنگین خبرگزاری‌ها

در انعکاس صحیح و منطقی و معقول اخبار دستنویس‌ها^۱

تردیدی نیست که نسخه‌های خطی به جهت جایگاه منحصر بفردی که دارند، در سال‌های اخیر مورد توجه خاصی قرار گرفته و هر از چندگاهی اخبار مربوط به این موارث کهن پیشینیان در سایت‌های خبری با اشتیاق دنبال شده و منعکس می‌گردد. البته تقریباً تمام اخباری که نسبت به دستنویس‌ها در این خبرگزاری‌ها پوشش داده می‌شود عمدتاً با یک برداشت سطحی و غیر منطقی همراه است که بخشی ناشی از عدم آگاهی و درک صحیح خبرنگاران از ماهیت نسخه‌های خطی و جایگاه آن بوده و بخش دیگر هم به عدم کنترل‌نهایی از صحت و سقم این اخبار از سوی مدیران مسؤول این خبرگزاری‌ها بر می‌گردد. برای نمونه در این نوشتار چهار خبر را مرور و به بررسی اجمالی آن‌ها می‌پردازیم:

۱. در تاریخ ۱۳۸۴/۶/۱۹ در "خبرگزاری مهر" خبری با عنوان «انتقال ۶۰۰۰ نسخه خطی از واتیکان به ایران» درج شده بود که حقیقتاً مصداق تامی از عدم درک صحیح این خبرگزاری از جایگاه نسخه‌های خطی، اگر این دوستان می‌دانستند که گاهی برای گرفتن یک برگ از نسخه‌ای خطی از کتابخانه واتیکان با استفاده از مسیرهای رسمی و حتی غیر دیپلماتیک! چه مقدار باید به انتظار نشست، حال موافقت شود یا نه، آن موقع می‌دانستند که

^۱ . این مقاله کوتاه در سال ۱۳۸۵ در سایت اطلاع‌رسانی www.basatin.katebam.com وبلاگ نگارنده
سطور درج شده بود.

تیترا مذکور در عنوان این خبر چه مقدار می تواند مضحک بوده باشد. اگر منظور انتقال تصویر نسخ خطی است باید صریح در خبر ذکر شود: «انتقال تصویر ۶۰۰۰ نسخه خطی از واتیکان به ایران»؛ البته این کرامت از پاپ بندیکت شانزدهم هم خیلی بعید است!

۲. در تاریخ ۱۳۸۴/۷/۲۴ باز هم در خبرگزاری مهر خبری با این تیترا «کتابشناسی جامع نسخ خطی ایران منتشر می شود» در ادامه آمده بود: «به گزارش خبرنگار کتاب مهر، کتابشناسی نسخ خطی ایران به کوشش جعفر فروزان یزدانی در ۵۰۰۰ صفحه به زودی توسط نشر کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی در قم به دست چاپ سپرده خواهد شد. حجت الاسلام جعفر فروزان یزدانی، پژوهشگر نسخ خطی ایران، بعد از بیست سال تحقیق بر روی نسخ خطی ایران که در کتابخانه های عمومی و در مجموعه های خصوصی نگهداری می شوند این کتاب را تالیف کرده است». ماهیت این خبر صرف نظر از هرگونه پیش داوری شتابزده بسیار قابل توجه و مسرت بخش است و اگر حقیقت داشته باشد بسیار ارزشمند و در خور تحسین و است و باید به آقای یزدانی تبریک گفت و دست مریزاد! نکاتی در این خبر به نظر می رسد که ناگزیریم به آن بپردازیم: نخست اینکه چهره های تقریباً ناشناخته در حوزه نسخه های خطی (آقای جعفر فروزان یزدانی) ۲۰ سال روی نسخه های خطی و دیجیتالی کردن فهرست ها کار کرده که تاکنون کسی نامی از وی نشنیده است [مگر اینکه نام مستعار بوده باشد] وی از

سال ۱۳۶۴ش روی این پروژه کار کرده است که بسیار قابل تأمل است، مگر اینکه وی ۲۰ سال با نسخه های خطی آشنا بوده است. نکته دوم اینکه گفته شده این اثر از سوی کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره) در قم در ۵۰۰۰ صفحه (گویا در ۱۰جلد) منتشر خواهد شد! بر اساس استفساریه ای که نگارنده سطور در ۱۳۸۴/۳/۲۳ از ریاست کتابخانه جناب آقای دکتر مرعشی نمود، ایشان اصل این خبر و نیز قرار مربوط به چاپ این اثر توسط کتابخانه را قویاً تکذیب کردند و اظهار داشتند که تاکنون کسی با ایشان در باره این اثر صحبتی نکرده و آقای یزدانی را هم نمی شناسند!

۳. در تاریخ ۱۳۸۴/۱۲/۱۳ باز هم خبرگزاری مهر خبری را در سایت خویش با تیتراژ «کلیه نسخ خطی کتابخانه ملی به صورت فاکسیمیله» منتشر می شود» ارائه داد که باز هم ناشی از عدم دقت خبرنگار این خبرگزاری نسبت به مقوله نسخ خطی بوده است. در درج عبارت «کلیه نسخ کتابخانه ملی...» یا درک منطقی از کلمه «کلیه» (شامل چند هزار نسخه) نیست یا آگاهی صحیحی از مفهوم «فاکسیمیله» موجود نیست، چرا که اگر چنین حقیقی به طور ملموس درک می شد هرگز چنین خبر کذب و غیر معقولی درج نمی گردید. و البته خوشبختانه در متن خبر به نقل از آقای اشعری آمده که تعداد ۵۰۰ جلد به صورت فاکسیمیله منتشر خواهد شد!

۴. در تاریخ ۱۳۸۵/۳/۲۷ این بار در خبرگزاری میراث فرهنگی خبری با تیتراژ «میکروفیلم نسخ خطی مسروقه بقعه شیخ صفی الدین به کتابخانه مجلس اهدا شد» و نیز عباراتی همچون: «هنوز الواح فشرده نسخه های مسروقه بقعه شیخ صفی الدین پیدا نشده است!» و همچنین نقل خبری که یقیناً به این شکل از آقای شکراللهی نبوده و قطعاً به اشتباه وارونه نقل شده است! ببینید: «احسان الله شکراللهی، مدیر روابط عمومی کتابخانه مجلس شورای اسلامی در گفتگو با بخش کتاب میراث خبر گفت: "یک سری از الواح فشرده مربوط به نسخه های نفیس و گرانبه خطی بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی که پیش از انقلاب اسلامی به تاراج رفته بود و به شوروی سابق منتقل شده بود به صورت میکروفیلم در اختیار کتابخانه مجلس شورای اسلامی قرار گرفت". وی از این موضوع که الواح فشرده به سرقت رفته در حال حاضر در کدامیک از کشورها نگهداری می شود، اظهار بی اطلاعی کرد و افزود: "در آن زمان آخرین خبرها حاکی از آن بود که این الواح به شوروی سابق منتقل شده و در حال حاضر به نظر می رسد در یکی از کشورهای تازه استقلال یافته روسیه جدید نگهداری می شود. این الواح از طریق وزارت خارجه دیجیتال شده و یک نسخه از هر یک به صورت میکروفیلم به کتابخانه مجلس اهدا شده است». حال صرف نظر از اینکه مدیران این خبرگزاری ها و خبرنگاران چه مقدار از ماهیت خبری که منتشر می نمایند مطلع بوده و درک صحیحی دارند؟ بماند؛ حقیقت این

است که چند سال پیش از طریق مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه از " برخی " (توجه شود) نسخ خطی به تاراج رفته از بقعه شیخ صفی اردبیلی در اردبیل از سوی روسیه تزاری (سال ۱۲۴۲ هـ توسط پاسکویچ) - و نه چنان که در متن این خبر آمده پیش از انقلاب اسلامی!!! - تعداد ده لوح فشرده (CD) - و نه ۹ لوح همچنانکه در متن خبر آمده - از آن نسخه ها، که اکنون در کتابخانه سالتیکف شدترین در سنت پترزبورگ در روسیه نگهداری می گردد، تصویر تهیه شده و در این لوح های فشرده ذخیره و ارائه گردیده است. که البته مواردی هم در درون لوح های مربوطه هست که مربوط به نسخ بقعه شیخ صفی نیست و گویا از نسخ انتقال یافته از کتابخانه احمدیه، اسکندر میرزا و احیاناً مواردی هم از نسخ خطی انتقال یافته از کتابخانه بهمن میرزا در تبریز بوده است. به هر حال در این خبر به گونه ای منعکس شده که گویا الواحی که از زیر خاک در آمده بود در آستانه پیروزی انقلاب از کشور خارج شده است!!! و هنوز هم پیدا نشده است؟! ببینید: «وی [شکراللهی] از این موضوع که الواح فشرده به سرقت رفته در حال حاضر در کدامیک از کشورها نگهداری می شود، اظهار بی اطلاعی کرد و افزود: "در آن زمان آخرین خبرها حاکی از آن بود که این الواح به شوروی سابق منتقل شده و در حال حاضر به نظر می رسد در یکی از کشورهای تازه استقلال یافته روسیه جدید نگهداری می شود»!

امید است مدیران محترم خبرگزاری ها و خبرنگاران آنان به مقوله های گفته شده،

توجه و عنایت ویژه‌ای داشته باشند و از درج اخباری که در فراسوی مرزها می‌تواند به عنوان دست آویز و مستمسکی برای سخره گرفتن ایرانیان قرار گیرد و بالمآل منجر بی اعتبار شدن آن خبرگزاری‌ها شود، پرهیز کنند و از درج اخبار غیر منطقی و نامعقول در زمینه نسخه‌های خطی، تا حصول اطمینان از صحت و سقم آن‌ها، اجتناب نمایند و همچنانکه برخی از این خبرگزاری‌ها در پائین سایت خود عبارت " **امانت داری و اخلاق مداری** " را به دیگران گوشزد نموده‌اند، در درج اخبار و نیز نقل قول از افراد مصاحبه‌شونده، خود "پیش قدم" و الگو باشند. عزت زیاد.